Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

РСФСР КОМПАРТИЯТЫН ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 122 (7039). 1990 сыл. Алтынньы 11 күнэ. ЧЭППИЭР. Сыаната 3 харчы

УРАТЫ ЭППИЭТТЭЭХ КЫСТЫК

Оройуон бу дьыл пятилетка түмүк сылын тоҕус ыйыгар үүтү, эти государствоҕа туттарыыга нэһэ суох, эрэл-дэхси үлэлээтэ. Совхоостарга сүөһү иитиитэ арендаҕан үлэлээһин ньыматынан сайдар уонна ол ордуктааҕын көрдөрдө. Ити—бииргэ. Иккиһинэн, аасыыт кыстык быһаарыылаах буолла. Үүтү государствоҕа туттарыы кыстыктааҕы былааҥа 119 бырыһыан толоруллубута, биир фуражнай ынахтан 1058 кг үүт ыммыта, ынчат сүөһү ортотунан 86 кг толоруллубута. Итилэр түмүктэригэр оройуон РСФСР социалистическай куоталаһыытыгар кыайыылааҕынан тахсан анал Дипломунан бэлиэтэммитэ.

Оттон быйылгы кыстык ордук уустук буолуоҕа. Бастатан, оройуон бу пятилеткаҕа үүтү, эти государствоҕа туттарыыга иэстээх кэлэр. Иккиһинэн, кыстыкка сүөһүгэ кэмчи аһылыктаах үктэннибит. Баара-суоҕа 25924 тонна от соҕотуопкаламмыт, былаан 74,2 бырыһыан туолла, 9803 тонна силос бэлэмнэннэ. Оттон комбикорм хайа да сыллааҕытааҕар кэмчи. Бурдук үүнүүтэ аасыыт сыллааҕытааҕар 488 тоннанан аҕыйах. Итинэн, барыллаан ааҕыынан, кыстыкка биир условнай төбөҕө 11,4 центнер кормовой единица тиксэр. Аасыыт сылга 13,5 центнер этэ. Манна республика правительствота Золотинкаттан биэрэр 3500 тонна комбикорма, атын оройуоннартан атыылаһыллыахтаах 2300 тонна от эмиэ киллэриллиигэ. Көмөҕө «Мындаҕаайыттан» ураты бары совхоостар 200-тэн 600 тоннаҕа тиийэр оту атыылаһарга суоттаналлар. Холобур, «Баҕсы» совхоз 600 тонна окко, 300 тонна силоска сайаапкалаах. Онон элбэх тиийэр-таһар үлэ күүтүллэр. Ити эбии ночоот буолара өйдөнөр.

Бу күннэргэ ынахтыы уонна ньирэй кыстыгы булла. Ыанньык 62, оттон ньирэй 31 хотонунан кыстатыллар. Аны 9200 субан хотону булуохтаах, онно 24 хотон бэлэмнэниэхтээх. Ол эрээри үгүс сирдэргэ, холобур, Соловьев, Хоптоҕо отделениелэрыгар, «Чурапчы» совхозка, онноҕор ыанньык хотоннорун өрөмүөннэрэ улахаммык тардылыннылар. Ордук саҥа үлэҕэ киирэр уонна капитальнайдык өрөмүөннэнэр хотоннорго бытаарыы улахан. Оттон механизацияларын үлэлэтиигэ уонна электрохозяйствоны саҥардыыга, өрөмүөннээһиҥҥэ үлэ «Агропромэнерго» предприятиетынан (нач. Н. В. Оконешников) былааннаахтык ыытыллар. Итиннэ предприятие 7 биригээдэтэ үлэлээтэ. Олору таһынан икки кооһо сылдьар биригээдэ оройуон кииниттэн тахсан совхоостары кэриийэ сылдьан үлэлиир. Ол түмүгэр фермалары сылытыы, механизацияларын бэлэмнээһин бириэмэтигэр оҥоһуллунна. Элбэх сиргэ хотоннор уларытыллан туттуллуннулар. Манна «Чурапчы» совхоз биригээдэтиттэн уратылар бары эрэл-дэхси үлэлээтилэр. Оттон «Чурапчы» совхоз биригээдэтигэр сиэтэ илик объект элбэх. Ордук Түөйэ уонна Сылан отделениелэрыгар. Төһө да маатырыйаал кэмчитин иһин, атыттарга бу үлэ тэрээһиннээхтик ыытыллыыта оройуонна үлэни бүтүннүү биир хаһаайыстыбаҕа — «Агропромэнерго» предприятиеҕа—сүктэриинэн быһаарыллар. ОАПХ совета бу предприятиеҕа фермалар механизацияларын, электрическэй, котельнай хаһаайыстыбаларын оҥоруу курдук дьыаланы сүктэрэн баран, эбии онуоха тирэх буолар дьаһаллары ылбыта. Ол өссө эрэ уонна хаачыстыбалаахтык оҥоһуллуоҕун совхоостар дуогабары түһэрсиилэрин адьас күһүҥҥү дьиэрэ тарданнар атахтаатылар.

Үлэлиэхтээх 11 кормоцехтан илиигэ туппулпут икки эрэ. Сылаҥнааҕы сыах бородуксуйаны биэрэн эрэр. Атыттара үлэлиэхтэрэ- үлэлээмиэхтэрэ биллибэт. Аасыыт сылга сыччах 3,4 сыах үлэлээбитэ. Быйыл оччук буоллаҕына кэлэйэбит. Оҕон миэстэтээҕи үлэһиттэр бэйэлэриннэн сүүрэн-котон, көх-нэм буолаллара наада. Сыахтарга үлэһиттэр сүүмэрдэнэ иликтэр. Ол эмиэ чуолкайдана охсоро наада.

Эбии аһылык быйыл быһаарыылаах оруолланыаҕа. Ол үрдүнэн дулҕаны, лабыктаны хаһааны суох. Сыччах «Баҕсы» совхоз үлэлээтэ эрээри, наадатын толуйбат. Атыттарга кормоцехтары үлэлэтэн эрэргэ ол да суох. Соломону, молтоох хаачыстыбалаах оту уонна бурдугу бытарытан астаныахха эмиэ сөп этэ. Маны тэрийиэххэ эрэ наада. Үгүс сирдэргэ билигин КВ оһохтору туһанан эрэллэр. Олор кыахтара биллэр, ахардас комбикорму үрдэрэн, хааһылаан сиэтиэххэ сөп. Оттон комбикорм, эппиэппит курдук, бэрт кэмчи. Инникитин эбии аһылыгы соҕотуопкаланары хайдах да толкуйданар сөп. Маныаха элбэх тэрээһини үлэ эрэйиллэр. Туох-ханнык иннинэ, эбии аһылыгы соҕотуопкалааһыҥҥа шефтээх тэрилтэлэрин сүбүөтуннэуктары ыыталыахха. Онуоха урукку сыллар опыттарын киэҥник туһаныахха. Иккиһинэн, бурдугу, соломону бытарытар агрегаттары өрөмүөннүүр, чөлүгэр түһэрэр үлэлэр ыытыллыахтарын наада. Тиийбэт түбэлтэлэригэр эбии булунуута уонна сапчаас чаастарынан хаачыллыыга «Агротехснаб» предприятиеҕа саналаастары оҥоро охсон, дьыаланы түргэнник быһаартарар дьаһаллары ылыахха.

Кыстыкка үлэһит илиитэ булунуу өссө сытыытык турар. Билигин, экономическай сыһыаннаһыылар сайдан иһэр кэмнэригэр, коллективнай уонна дьиэ кэргэнинэн аренда, бааһынай хаһаайыстыбалар элбиэхтэрин наада. Совхоостарга дуогабардары түһэрсии бүтэн, үлэ чуолкайданыахтаах. Онуоха бытаарыы таҕсан эрэр. Күн бүгүн совхоһу кытта илии баттаһан, докумуоннаһан үлэлиир эрэр коллективтар, биирдиилээн дьиэ кэргэттэр тарбахха баттаналлар. Урукку коллективтар үксүлэрэ саҕарлыыннылар. Олору кытта чочуу үлэ эрэйиллэр. Бородуксуйаны оҥоруу төһө-харча буолуохтааҕа чуолкайданыахтаах. Оннук эрэ буоллаҕына үлэ иһин эппиэтинэс баар буолуоҕа. Кыстыкка үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэлэри ылыныан дьону көҕүлээһин сэрүтэ эмиэ турар. Быһата, дьону кытта үлэлээһин араас формалара, кыһалҕа олус уустугурбут кэмигэр олорорбут бары өртүнэн учуоттаныахтаах. Иккис өртүнэн үлэ араас формаларыгар киириинэн дьон интэриэстэрэ үрдүөн сөп. Маны таба туһанар тастан дьону булууну ордук маассабай оҥоруохха. Онуоха ордуктаах балаһыанньалары, бастакы сылларыгар араас өрүттээх чэпчэтиилэри олохтуохха. Совхоостар бэйэни салайыныыга киирбит кэмнэригэр ити хайа баҕарар кыаллар суоллар.

Сүөһүһүттэр олорор, үлэлиир усулуобуйаларын туһаарыы—ситиһии сүрүн мэктиэтэ. Бу күннэртэн фермаларга сүөһүһүттэргэ итии аһылык пууннара үлэлэтиллиэхтээхтэр. Сорох сирдэргэ онтон туора тура сатааһын, мөккүөр суох буолбатах. Бу тэрээһиннэ, үбүлээниитэ чуолкайданан быһаарыллар охсоро сөп. Сүөһүһүт дьиэлэрин туһаҕай, ордук тупсаран хаачыллыылаах оҥоруу соруга эмиэ турар. Кистээл буолбатах, аасыыт кыстыкка тоҥон, киһи атаҕа үктэммэт буолбут, сурукка эрэ бэлиэтэнэр итинник дьиэлэр, биирдиилээн-иккилиилээн да буоллар, бааллара. Манна хаачыйар тэрилтэлэр графигынан кэлэн араас оҥоһуу (медицинскэй, олох-дьаһах, эргиэн), культурнай сынньалаҥнары тэрийиэхтээхтэр. Бу дьаһаллар фермалар коллективтарын саҥардар кэмҥэ ордук наадалар.

Көстөрүн курдук, быйылгы кыстыгы тэрийии уустуктардаах. Ити бары совхоостар салаалталарыгар, ОАПХ советыгар, тыа хаһаайыстыбатын бары специалистарыгар үрдүк эппиэтинэһи сүктэрэр. Үгэс курдук, бу дьоһуннаах хампаанньаттан оройуон хаачыйар тэрилтэлэрэ туора турбакка, сүөһүһүттэри олох-дьаһах өртүнэн хаачыйыыны туһаарар дьаһаллары бигэргэтиэхтээхтэр.

Түмүктээн эттэххэ, оройуон экономикатын быһаарар пятилетка түмүктээһиннээх сылын кыстыгын тэрээһиннэ барытын эбэһээтинэстикрин умнумуоххa.

ЫАЛЛАРБЫТ—КНР-га

Таатта оройуонун үс киһилээх делегацията КНР Хотугу акционернай хампаанньатын генеральнай директора Ван Лу ыҥырыытынан Китайга сылдьан кэллэ. Киниләр 6 автокраны, 5 холодильнигы, 300 кыһыҥҥы түү куртка, ыстаан комплегын, утуйар мөһөөччүгү, балааккалы, 100 тыһ. разовай шприһи ыларга контракт түһэристилэр. Онуоха мас, таба уонна тайах муоһа биэриэхтээхтэр.

Холодильниктары Китай специалистара кэлэн таҥан биэриэхтэрэ, өччөҕө сайыннары сүөһү өлөрөр кыахтаныахтара. Түү таҥастары сылгыһыттарга, бултуттарга аныыллар.

ССКП Киин Комитетын ПЛЕНУМА

Москваҕа алтынньы 8 күнүгэр ССКП Киин Комитетын Пленума аһылынна. Киин көрүүтүгэр дойдуга быһыы-майгы уонна ССКП экономиканы рынок сыһыаннаһыыларыгар киллэриигэ сибээстээх соруктарын туһунан боппуруос киллэрилиннэ.

Пленум үлэтигэр ССКП Киин Хонтуруоллуур Комиссиятын чилиэннэрэ кытталлар.

Пленум үлэтигэр кыттыыны ыларга партия крайкомнарын, обкомнарын уонна окружкомнарын бастакы секретардара, союзнай республикалар Компартияларын КК иккис секретардара, учуонайдар, ону тэҥэ партия киин быыбардаанар органнарын састаабыгар киирбэтэх ССКП-тан ССРС народнай депутаттара ыҥырылыннылар.

Пленуму киирии тылынан ССКП КК Генеральнай секретара М. С. Горбачев аста.

Дойдуга быһыы-майгы уонна экономиканы рынок сыһыаннаһыыларыгар киллэриинэн сибээстээн ССКП соруктарын туһунан дакылааты ССКП КК Генеральнай секретарын солбуйааччы В. А. Ивашко оҥордо.

Пленум ССКП КК секретара А. С. Дзасохов партия XXVIII съеһин кэнниттэн аасыыт кэмҥэ ССКП КК Секретариатын үлэтин туһунан информациятын уонна ССКП КК секретара О. С. Шенин ССКП КК комиссияларын уонна аппаратын тустарынан иһитиннэриитин иһиттэ.

Дьүүллэһиигэ киирбит этиилэри уонна бэлиэтээһиннэри бары өртүнэн көрүү кэнниттэн дойдуга быһыы-майгы уонна экономиканы рынок сыһыаннаһыыларыгар киллэриинэн сибээстээн ССКП соруктарын туһунан боппуруоска уураах ылылынна.

Пленум итини тэҥэ «ССКП Киин Комитетын комиссияларын туһунан» уонна «ССКП нормативнай-методическай докумуоннарын туһунан» уураахтары ылынна.

Пленум түмүктээнинтигэр М. С. Горбачев тыл этэ.

(ССТА).

ССРС Верховнай Советын сессиятыгар

МОСКВА. (ССТА). Правовой государство сүһүөҕэр туруутун историятыгар өссө биир страница суруллунна. Чахчытын эттэххэ, уон биэс страница: ССРС Верховнай Советын сессиятыгар алтынньы 9 күнүгэр ылыллыбыт «Общественнай холбоһуктар тустарынан» ССРС Сокуонун текстэ лоп курдук сочччо кээмэйдээх. Итинэн Советскай Союзка элбэх партиялаах систематын принциптэрэ сокуон быһыытынан быһаарылыннылар.

Сокуон бырайыагын дьүүллэһии үһүс уонна сытыы буолла. Киин сүрүн балаһыанньаларын депутаттар бастакы ааҕыытыгар парламент үһүс сессиятыгар бигэргэтэбиттэрэ. Ол кэнниттэн докумуон бэчээккэ таһаарыллыбыта. Үгүс этиилэр уонна бэлиэтээһиннэр тексэ кытта үлэҕэ учуоттаммыттара. Ол үрдүнэн дискуссия финиһэ үрдүк күүрүүлээх буолла.

Ол судургутук быһаарыллар, диэн бэлиэтиир ССТА парламентскай корреспондена Лев Зверев. Билигин дойдуга мөлүйүөнүнэн дьону түмэр баараҕайдартан хастыы да тыһыынча биир санаалаахтары түмэр дьоҕустарга тиийэ уон биир тыһыынча кэриҥэ холбоһуктар үлэлииллэр эбээт.

Холбоһуктарга бырааптар уонна гражданин араахсыспат быраабынан буолар, диэн этиллэр ылыллыбыт докумуоҥҥа. Киин бары политическай партиялар Сокуон иннигэр тэҥнэһиилэрин иһитиннэрэр, дьэ ол бибиһиэ дойдубутугар үгүс партияланыы дьиктэх тэрүтүнэн буолар.

Күүтүллүбүтүн курдук, сессияҕа ордук сытыы мөккүөрдэр партия быраабтарын быһаарар ыстатыйаны дьүүллэһиигэ күөдьүйдүлэр. Армияҕа уонна бырааба харыстыыр органнарга партийнай үлэни-хамнаһы бобууга тиийэ араас этиилэр киирталаатылар. Тиһэҕэр, парламент нуорма ылынна. Ол быһыытынан, байыаннай сулууспалаахтар уонна бырааба харыстыыр органнарга дуоһунастары сүгэ сылдьар дьон бэйэлэрин сулууспалыыр үлэлэригэр бэйэлэрэ киирсэр партияларын уонна маассабай общественнай хамсааһыннарын быһаарыыларынан кэлгиллибэккэ, сокуон модьуйууларынан салайтарыахтаахтар.

Партиялар уонна атын общественнай холбоһуктар сокуон иннигэр иһинэн үлэлэрэ үлэ кэмин тас өртүгэр уонна ити холбоһуктар средстволарын суотугар ыытыллыахтааҕа быһаарылынна. Политическай партиялар уонна маассабай общественнай хамсааһыннар политическай сыалларга туһуланар политическай үлэлэрэ, Быыбардар тустарынан Сокуоҥҥа сөп түбэһиннэрэн үбүлээһиннэн ураты, государствоттан үбүлэниилэрэ бобуллар.

Саҥа Сокуону кытары тэҥҥэ киинин 1990 сыл тохсунньу 1 күнүттэн туттууга киллэрии бэрээдэгин туһунан уураах ылылынна.

x x x

Алтынньы 9 күнүгэр киэһээҥи мунньахха ССРС Верховнай Совета ядернай сэрии сэбин сир анныгар боруобалааһыны хаарчахтыыр туһунан уонна сир анныгар эйэлээх сыалларга ядернай дэлби тэптэриилэр тустарынан ССРС уонна АХШ икки ардыларынааҕы дуогабардары ратификациялаата.

Ону тэҥэ ССРС Министрдэрин Советын састаабыгар уларытыылар бигэргэтилиннилэр.

Пермскэй уобалас, ССКП Чердынскайдааҕы райкомун бастакы секретара Виталий Иннокентьевич Соснин үлэтин фермер дьарыгынан солбуйда. Киин «Аренда» кооперативы тэрийдэ, онно аймахтарын, доҕотторун муста. «Аренда» 300 гектар бааһынаалаах, сүрүннээн сүөһүнү иитиинэн дьарыктанар.

Снимокка: В. И. Соснин (хаҥас диэки) кооператив чилиэнэ Ф. П. Пятковскайы кытта.

(ССТА фотохрониката).

Хаһаайыннааһын механизма

АРЕНДА уонна ТЕХНОЛОГИЯ

XII пятилетка хаһаайыннааһын саҥа ньымалара — бэйэни үбүлэнии, аренда, бэдэрээт кэлиэктиэк таһымнарынан үрэтыланна. Ити ньымалар биһиги оройуоммутугар эмиэ үчүгэй өрүттэрин көрдөрдүлэр. Холобур, үрүҥҥү өртүгэр хаалан оспут Килэйгэ отделениета бастыҥнар нэһилиэктэригэр таҕыста. Карл Маркс аатынан совхозтан Барашковтар, Эрилик Эристиин аатынан совхозтан Кривошапкиннар, Платоновтар уо. д. а. дьиэ кэргэттэр» куһаҕана суох түмүктэри ситистилэр.

Ол эрээри хаһаайыннааһын бу саҥа ньымаларыгар киирбиттэр саҥа технологиялары, наука, бастыҥ опыт ситиһиилэрин туттубаттарын иһин. Тэттэрүтүн бородуукусуйа бэйэҕэ турар сыанатыгар ыарыыр дьэн кормоцех бородуукусуйатыттан аккаастаныы, ферма механизациятын туттубат буолуу, искусственнай сиэмэлээһинтэн оҕуһунан сиэтэрыыга көһүү, хонтуруоллуур тэрээһиннэрэ суох оҕоро сатааһын, хонтуруоллуур ыамнара, үүт сыатын быһаарыыны аһыыка ахтыбат буолуу көстүтэ иниллэр. Ити технологиялары олоххо киллэриигэ оройуон, совхозтар албах ахсааннаах бастыҥ специалистара өр сылларга сыралаһан үлэлээбиттэрэ, ситиһиилэр да баалларэ. Олортон аккаастаныыга бириччинэнэн арендаҕа үлэлээһиннээ ханнык да опыт суох кэмигэр расчетнай сыаналар сыысхаллаахтык оҥоһуллааннар, дьон арендаҕа дьэн харчыны суурдуук баһак ылар эрэ суол буолларын курдук санааһыннарын үөскэппиттэрэ буолла.

Бастыҥ технологияттан аккаастаныы охсуута улахан. Холобур, арендатор искусственнай сиэмэлээһинтэн түргэнник атыыр оҕуска көһөрүн ордорор. Атыыр оҕус да, кырдьык, төрүөҕү биэрэ. Ол эрээри биһиги оройуоммутугар кэнники гуорт пятилетка устата 200-чэ ыраас хааннаах, үрдүк көлүөналаах атыыр оҕустары киин уобаластартан үрдүк сыанаҕа атыыласһан аҕалбылыыттан туох да көдьүүһэ ылбаппытыгар тиийэбит. Бу үтүөкэннээх сүөһүлэр биһиги тыйыс айылҕабытыгар, тымныы хотоннго, кэмчи аһылыкка турааннар төрүөҕү биэрэр курдук эрээрилэр, утумнуур клеткалара (геналара) кыахтарын кыайан көрдөрбөт туруктаналлар. II—III көлүөнэлээх оҕустан II көлүөналаах ынырай төрөөн, улаатан ынах да буоллаҕына, үүттээх удьуорун утумнуур хаачыстыбата хааныгар халлбатын таһэ. Баар да буоллаҕына, түргэнник уларыйыытын ыарахан күүһ-дьылы уйбат. Дьэ, ол иһин, оҕуһунан олорор хаһаайыстыбалар сүөһүлэрин боруодата тупсубат. Ыҥан көрүҥ Соловьев, «Чыапаара» отделениеларын сүөһүлэрин — наһаа бытархайдар. Билигин 2000 кг үүтү хайа баҕарар ынах биэрэр. Ити аны сонун буолбатах. Арендатордар буоллаҕына үксүлэрэ 30—100 ынахтаахтар. Киниләр 2000 кг оннугар 4000 кг биэрэр ынахтары үөскэттэхтэринэ, төһөлөөх барсы ылыахтарай! Итини искусственнай сиэмэлээһининэн эрэ ситиһиэххэ сөп. Атын суол суох. Билигин 196 кыраадыска тоҕоруллубут, 5-7 тыһ. кг үүттээх ынахтан төрөөбүт, анал аһылыкка турбут оҕус сиэмэтинэн сиэмэлээһини ыытыллар. Ол итинник элбэх үүттээх сүөһүлэри түргэнник үксэтэргэ эрэлы үөскэтэр.

Симменталь сиэмэтэ — Лена илин эҥэригэр киинннэммит боруода. Мин бу боруода туһунан сиһилии суруйан турабын. Биһиги оройуоммутугар саамай сөп түбэһэр, тулуурдаах боруода. Кинитэн, табаҕ төрүйдэххэ, эти да, үүтү да элгээннүк ылыахха сөп. Кырдьык, куһаҕана толору эрэ буоллаҕына,

Биһиги бастыҥ ыанньыксыттарбыт А. Кузьмина, В. Слепцов, Н. Оконешников, В. Захаров, бырааттыы Диодоровтар элгэм үүтү бэйэлэрин үтүө кыһамньыларынан, ынахтарын сөптөөхтүк аһатан, үүттүгүү бары ньымаларын туттаан ситиспиттэрэ. Үгэс курдук, киниләр ынахтара ферма бары сүөһүлэриттэн бөдөҥ буолаллар: 490 кг—1 кылаас стандартын—биллэтик үктүүлэр. Ол үрдүнэн аспыт сылларга совхозтар салайааччылара бу чулуу ыанньыксыттары дьиҥнээхтик өйөөбөтөхтөрө. Киниләр салайааччыларга үлэ туһа диэн элбэхтик туруорсар, айдаарсар буолаиннар сөбүлээппэт этилэр. Хата, үүттүтүү технологията уһулуччу көдьүүстээх буолан, эки дьоһун көрдөрүүлэри ситиспиттэрэ.

Бастаан, өйдөөбөт кэмҥэ, дьон арендаҕа киирэн биэрбэтэҕэ. Ол иһин совхоз специалистара киниләри көҕүлээри расчетнай сыаналары аһара үрдэппиттэрэ. Онон сыл түмүгэр барыс наар арендатор туһатыгар буолбута. Кини аҕыс былыргылыы да үлэлиэтэҕинэ», түс бэйэтигэр барсы сии биир ылыах курдуга. Онон саҥа технологияҕа, бастыҥ ньымалары олохтуурга суолта биэрбэтэҕэ. Оттон сүөһү иитиитин специалистара — эти, үүтү дэлэтиигэ наука, бастыҥ опыт ситиһиилэрин олохтуур аналлаах дьоммут — дуоҕабар түһэрситин үксүн экономистарга соҥнообуттарын түмүгэр үлэлэрэ хаһан да көстүбэтэҕэ.

Ол оннугар анал үөрэҕэ суох арендатордар совхоз баайын-дуолун, общественнай сүөһүтүн бас билэн баран, эн ханнык эмэ технологияны — чэ, сиэмэлээһини даҕаны, тыһы сүөһүнү анаан иитиини даҕаны — олохтооруо мөккүстэххиэ, түгү барытын бэйэлэрэ эрэ быһаарар бырааптаммыттарын куйах тутталлар, специалист сүбэтин истэ да барбаттар. Бу ханнык сөптөөх быһыыный?! Оччотугар совхоз кэлин туохха тайбиллэрий, анал үөрэхтээх дьон тугунан дьарыктаналлар?

Билигин, дьоҕус арендаларга киириинэн үлэ тэрээһиннэ балачча тупсубут кэмигэр, бастыҥ технологияны олохтуурга саамай тоҕоостоох бириэмэ. Совхоз специалистара дуогабары оҥостууга совхоз туһатын эмиэ көрөн, арендатортан бастыҥ технологияны олохтууру ирдээн үлэни кудуйсутан бородуукусуйа түргэнник элбиир суолларын тобулуохтаахтар. Оннук икки өртүттэн интэриэһи көрөн арендаҕа киирбиттэр да биһиэхэ суох буолбатахтар. Холобур, «Мындаҕаайы» совхоз техник-осеменатора В. Н. Сазонов бэйиэтэ сылтан отделение искусственнай сиэмэлээһинигэ маастардарын биирэ түмэн арендаҕан үлэлэһиигэ киирбитэ. Олохтоохтук дуогабар түһэрсэн үлэлиир. Маннык инициативалаах дьоҥҥо, саҥа дьыалаҕа специалистар ыйыылара, сүбэлэрэ, көтөҕөн көрүүлэрэ дьыала туһугар туруйуулара хайаан да наада эбээт.

Хас биирдии специалист, арендатор буолан туран, технологияны тутуһан, туохха үөрэммитин, тугу билбитин дааҕастыыра наада. Ол эбэтэр аренда хайаан да бастыҥ технологияҕа тирэҕирэхтээх, эбэтэр көрдөрүү үүнүүтэ тэрээһини туһсуутунан эрэ ситиһиллиэҕэ.

С. БАРАШКОВА,
ОАПХ племенной үлэҕэ зоотехнига.

Быйыл сайын оройуон киинигээҕи амбулаторияны бары умайан, улахан хоромньу таһаарыллыбытын билэбит. Оройуон салалтата, Доруобуйа харыстабылын министерствота тута туһааннаах дьаһаллары ылланнар, амбулатория үлэлиирИгэр усулуобуйа тэрилиннэ. Ол эрээри быһаарыылары эрэйэр боппуруостар, биллэн турар, олус үгүстэр. Сорохторун туһунан биһиги корреспондеммыт кылаабынай врачы солбуйааччы Г. Н. Алексеевы кытта кэпсэттэ.

Балыыһа көмөҕө наадыйар

— Ыарыыны быһаарарга, дьону эмтииргэ анал аппаратуралара суох сатаныллыбата кимиэхэ баҕарар өйдөнөр. Олорунан хаачыллыыы турута билигин хайдаҕый?

— Итиниэ ыарахаттар элбахтар. Үгүс аппаратуралар уруккуттан да республикаҕа олус сэдэхтик көстөллөр, соҕуруууттан тиэллэн кэлиилэрэ аҕыйах. Доруобуйа харыстабылын министерствота кыаҕынан көмөлөстө. Нерюнгриилар 15 тыһ. солк. суумалаах аппаратураны биэрдилэр. Саҥа флюорографическай аппарат аҕалыллан туруорулунна.

Сотору физиокабинет амбулаторнай эмтэһиини саҕалыаҕа. Стационарга эмтэнээччилэр билигин итинэн туһаналлар. Кабинекка 12 аппаратура үлэлэтиллиэхтээх.

— Аппаратураны эбии булууга ханна, хайдах кэпсэтиилэр ыытыллалларый?

— Убаа харчыта суох олорон кэпсэтиини ыытар ыарахан. Доруобуйа харыстабылын үбүлээһин урукkуттан олус кырата биллэр. Онон совхозтартан, тэрилталартан, нэһилиэктэртэн, биирдиилээн дьоннортон харчынан көмөлөһүү наадыйан, госбанкка 14328 нүөмэрдээх счет астарбыппыт. Харчы киириитэ, хомойуох иһин, олус аҕыйах. Баһаарга 200 тыһ. солк. тахсалаах хоромньу таһаарыллыбыт эбит буоллаҕына, балаҕан ыйын 25 күнүгэр турутунан счекка 9348 солк. киирдэ. Оттон 4 тыһ. кэрэгин амбулаторияҕа картотекалары оҥоруута ороскуоттаатыбыт. 5 тыһыынчалаах олорон ханна аппаратура көрдөөн барыахпытый? Биирдии аппаратура сыаната 15—20 тыһ. солк. буолар. Харчылаахпыт буоллар, соҕуруу сакаастаһа барыа-кэлиэ этибит.

Кини хомойоро диэн баар, биир да совхоз биир кэппиэйкэлээх көмөнү оҥорбокко олорор. Оройуон кииниттэн остолобуой, киносеть коллективтара, нэһилиэктэртэн Хадаар олохтоохторо балайда көмөнү оҥордулар. Оскуола-интернат воспитателлара 400 солк. киллэрдилэр. [illegible]урааччыттан Абрамовтар диэн эмиэ пенсионердар 50 солк. биэрдилэр.

Оройуоммут балыыһатын кыаллбатыгар дьоҥ хото көмөлөһөрүгэр наадыйабыт. Совхозтар, тэрилталар салайааччылара, сельсоветтар көмөнү тэрийиигэ болҕомтолорун күүһүрдэллэригэр баҕарыах этибит.

— Тиһэх боппуруос: эмиэхэ хаачыллыыы хайдаҕый? Инникитин хайдах буолуоҕай?

— Дойду үрдүнэн эмиэ хаачыллыыы мөлтөөн. Итиниэхэ биир бириэмэҕэ тас дойдулартан эмп атыылаһыы тохтоон туруута ааттыллыбыта буолла. Мантан айтах эмп өссө аҕыйыыр туруктаах. Оччотугар ыарыһахтары тугунан эмтиэхпитий диэн боппуруос турар. Маныаха кэскиллээх ылааны. Олортон биирин туһунан эттэхпинэ, физиотерапевтическай отделение аһыллара быһаарыллар. Онно эмп солбуйар эмтээх бадараанынан, атын да ньымаларынан эмтэһии көрүллэр. Ол эрээри итини бачча олоххо киллэриэххит диэн билигин этэр уустук. Боппуруос быһаарыллыыта үбү буллартан тутулуктаныа.

Ыччаппытын хайдах иитэбит

Кэскилбит оскуолаттан түстэнэр

Оскуола реформатын олоххо киллэрии норуот бүттүүнүн кыттыытынан саҕаламмыта. Онтон кэлин эппиэтинэс, ирдэбил, хонтуруол мөлтөтүллэн, үлэ уостан барбыта. Биһиги оройуоммутугар оскуолалар, оҕо тэрилтэлэрин материальнай базаларын бөҕөргөтүү, интэрэйдэтер үлэ хаачыстыбатын тупсарыы, дьиэ кэргэн, общественность биирэ үлэлээһиннэрэ эмиэ мөлтөхтүк тэриллэллэр. Ол курдук, сорох оҕо тэрилтэлэрэ, оскуолалар эргэ, тымныы, ниэсик сыттаах дьиэлэргэ үлэлииллэр. Кыра саастаах уонна өбүргү оҕолор буруйу оҥоруулара үксүү турар. Онон тосту хамсатыылаах дьаһаллары ыллахпытына, олору олоххо киллэриигэ хорсуннук ылыстахпытына сатанар буолла.

Оскуолалар компьютернай кылаастардаах, үчүгэй мастарыскыайдардаах, киинэ, концерт көрдөрөр саалалардаах, душтаах, физиотерапевтическэй, врачебнай кабинеттардаах буолаллара наада. Маныаха барытыгар хаһан үбү булуохха сөбүй? Үчүгэйдик толкуйдаан тэрийиэххэ, сороҕун оскуола бэйэтин да кииттэн булуон сөп. Ити оҕону үлэҕэ иитиини кытта ситимнээх. Холобур, үлэҕэ иитии мастарыскыайдарыгар хаһаайыстыбалартан, тэрилталартан, биирдиилээн да ыаллартан олоххо-дьаһахха туттуллар табаардары оҥорууга араһыннай сакаастары ылыахха сөп. Араас таҥастары тигэн эмиэ үбүлэниэххэ сөп. Үөрэнээччилэр кооперативтарын тэрийэр наада.

Оскуолаларга кэмэ хаһаайыстыбаны күүскэ сайыннарар кэм кэллэ. Ол иниттэн үөрэнээччилэри экономическай билиинэн кыра саастарыттан сэбилиир наада. Оскуолалар сир ылан бурдук үүннэрэр, хортуоппуйу уонна оҕуруот аһын олордор кыахтаахтар. Кэмэ хаһаайыстыбалар биир барыстаах салааларынан күһү, хааһы, куурусаны, куруолуту, сибиинньэни иитии буолар. Итиниэхэ толору механизациялаах фермалары тэрийиэххэ сөп.

Айылҕабытын алдьаттыбыт, үлтү тэбистибит. Ону өрүһүйэргэ үөрэнээччилэр ылсыахтарын наада. Оскуолаларга айылҕа харыстабылын обществотын тэрийиэххэ. Киниләр үлэлэрин оскуолалар ылбыт анал балыһаларыгар, ходуһаларыгар бөрөстуой быһыты оҥорон ууну тохтотон, күөллэри оҥорон балыгы үөскэтиигэ саҕалыахтарын сөп.

Оскуолаларга «Саха сирин норуоттарын национальнай культуралара» диэн ааттаах саҥа предмет киллэриллиитин биһирибин. Ити предмети үөрэтиини кэҥэтэн, оройуон историятын, үһүйээннэрин, чабырҕахтарын, о. д. а. хомуйууну кытта дьүөрэлииллэрэ олус наадалаах буолуо этэ диэн баҕабын этэбин.

Түмүктээр совхозтар базовай тэрилтэлэр бу мин этиилэрбиттэн биирин эмэ оскуолалар олоххо киллэрэллэригэр быһаччы көмөнү оҥоруохтара диэн эрэнэбин. Инники кэскилбит, сайдыыбыт оскуолаттан түстэнэр.

Н. СОЛОВЬЕВ,
педагогическай үлэ ветерана.

Статистика оройуоннааҕы отдела иһитиннэрэр

Сүөһү иитиитэ: 1990 сыл алтынньы 1 күнүнээҕи сводка

СОВХОЗТАР	Сүөһү ахсаана: ынах сүөһү		о. и. ынах		сылгы		д. и. биэ		Эти государствоҕа атыылааһын (центнер)			Үүтү государствоҕа атыылааһын (центнер)			Биир фур. ынахтан үүтү ыамы (кг)			Сүөһү өлүүтэ		
	1990 с. былаан	туолла	1990 с. былаан	туолла	1990 с. былаан	туолла	1990 с. былаан	туолла	9 ыйдааҕы былаан	туолла	1989 с. +/−	9 ыйдааҕы былаан	туолла	1989 с. +/−	9 ыйдааҕы былаан	туолла	1989 с. +/−	ынах сүөһү	о. и. ньирэй	сылгы
Карл Маркс	1500	1944	600	638	900	1086	580	547	200	334	+38	7820	8664	+1294	1483	1653	−70	68	54	11
Субуруускай	2100	2342	830	771	1700	2147	850	920	744	737	−121	10101	9678	+472	1333	1341	+132	71	34	9
Эрилик Эристиин	4500	5325	1700	1619	3000	2795	1700	1554	1559	4050	+2709	19687	19810	+1458	1340	1358	+133	142	102	39
«Чуралчы»	3470	3934	1200	1091	2020	1908	1190	1197	657	3147	+2233	14990	14806	+732	1279	1598	+300	74	48	21
«Мындаҕаайы»	2775	3155	950	956	1800	2465	1000	1065	953	1058	+197	11840	12404	+258	1575	1447	−154	105	65	24
«Мугудай»	1560	1941	580	611	1221	1674	679	679	451	628	—	7180	7678	+9	1415	1564	+48	23	14	14
«Бахсы»	1540	1907	580	557	1037	921	589	595	370	1360	—	6550	7573	+1041	1318	1698	+329	28	24	11
Оройуон үрдүнэн	17445	20548	6440	6263	11678	12997	6588	6566	4934	11314	5794	78168	80581	+5332	1378	1492	+117	511	341	129

КИҺИ, КӨҤҮЛ, РЫНОК

(Бүтүүтэ. ...нии хаһыат 121 №-гэр көр).

Реформа сыананы олохтооһуҥҥа либеральнай система көмөтүнэн потребительскай рынок олоҕун чөлүгэр түһэрэр саҕалаах. Рынокка киирии саҕана көлин сыйа-баайа табаар үгүс көрүҥнэригэр көҥүл сыанаҕа киирии бэлиэтэнэрин учуоттаан туран рынокка киирии саҕана табаар резерваларын, ол иһигэр импорт суотугар, тэрийэххэ наада. Валютаны атыылааһын, атыылаһыы көҥүллэнэр, валютнай рынок сайдар. Кэлин бөдөҥ баннар рынок сыанатынан валютанан эргиирэ быраабы ылаллар, оттон советскай граждааннар валютаны баҥка харайар көҥүлү ылаллар.

Административнай ньыманан сыананы үрдэтиикэ эрэ рынокка киирэр сатаммата курдук өйдөбүл баар. Программа итинник киириини сыананы үрдүттэн үрдэтиикэ эрэ саҕалыыр кыаҕы биэрэр. Рынок сыананы бэйэтэ үрдэтэр эбэтэр намтатар. Оттон административнай система, ордук кэлин сылларга, сыананы үрдэтэртэн атыны билбэт. Видиигтэтэ эсэ рынокка киирэ илик эрээри бит олохпут хайдах курдук ыараан иһэрин чахчы билэ-көрө сылдьабыт. Ити официальнай статистика этэрикээҕэр быдан түргэнник барар.

Өскөтүн сыананы олохтуур государственнай комитет бачтааҕы диэри сөптөөх сыананы олохтуу илик буоллаҕына, аны кэлэн кырдьыктаах эбэтэр онно чугас сыананы олохтуо диэн ким мэктиэлиэн сөбүй? Итини мэктиэлиир ыарахан. Көҥүл рынок эрэ кырдьыктаах буолуо диэн эрэнэр сыһа. Ол эрээри рынок тэҥҥэтүн да иһин оннук сыананы олохтуур. Оттон административнай хонтуруол уонна кииниммит управление кырдьыктаах сыананы хаһан даҕаны олохтуохтара суоҕа. Бал онноҕор правительство административнай дьаһалы ылыннан туран табаар хайа эмэ көрүҥнэр (чуолаан, сэдэхтик көстөр табаардар) намыһах сыананы тутан олордоҕуна даҕаны, ол наадыйааччыга син биир тиксибэт. Оннук табаар баһыйар орто атыыга тахсыбат эбэтэр нэһилиэнньэ чэпчэтииннэн туһанар аҥаргатыгар тиксэр. Атыылаһааччылар баһыйар өртүлэрэ ону рыноктан, ол иһигэр «хара» рыноктан быдан үрдүк сыанаҕа атыылаһан ылаллар.

Көҥүл сыанаҕа киирии нэрдиис-кэрдиис ыытыллыа, күннэтэ туттуллар табаар ахсааныгар киирбэт уонна сүнньүнэн үрдүк дохуоттаах дьон атыылаһар малларыттан саҕаланыа. Ити курдук сыана үрдээһинэ, бастатан туран, үрдүк дохуоттаах дьон санныгар сүктэриллиэ.

Программаҕа олоҕуран бородууктаны суордунан араарыан сыанатын олохтуохха. Суордунан көрөн табаар сыанатын быһыыга күннэтэ туттуллар табаарга намыһах сыананы олохтооһуну кытта дьүөрэлиэххэ. Экономика финансовай туругун чөлүгэр түһэрэр дьаһаллары олоххо киллэрэн иэтэх айы көҥүл сыана өлүүгэ сыыйа-баайа улаатан иһиэ. Үрдүк хаачыстыбалаах бородууктаны атыылааһыҥҥа бастаан утаа күннэтэ туттуллар табаарга намыһах сыананы хаачыйар туһуттан аналлаах нолуок ылыллыа. Реформаны эт-үүт бородууксуйатыгар государство дотациятын ууратыыттан саҕалыыр сатаммат. Бу көмөнү кырдьыктаах үлэлэр быраабы олохтоох Советтарга биэрэн туран дотацияны оннунан хааллырыахха наада.

...ни көрдүүр дьоҥҥо пособиелары төлөөһүн бэлиэтэнэр. Государственнай сулууспа көмөтүнэн үлэни көрдүүр кэмнэ дьон суолу, дьиэни, бастатан туран бэйэ дьиэтин тутуу курдук общественнай үлэлэргэ кыттыыны ылыахтарын сөп. Хаһаайыстыбанан дьарыктанар баҕалаах дьоҥҥо учаастак бэриллэр.

Рабочайдары уонна сулууспалаахтары хаттаан үлэлэтии, идэҕэ дьоҕуру сайыннарыы курстара уонна программалара бэлиэтэнэр, добровольнай общественнай үлэни ыытыы системата олохсуйар. Саҥа производстволарга, эргиэҥҥэ уонна хаачыһыйыы эйгэтигэр эбии үлэ миэстэлэрин таһаарыы, предприниматель үлэтин уонна бытархай предприятиелар сайдыыларын көҕүлээһин үлэҕэ хаачыһыллыы проблематын арыый мүлүрүтүо.

Үлэнэн хаачыллыыны сүрүннээһин хас биирдии үлэһити чопчу үлэлиир миэстэҕэ сыһыарыынан муҥурдаммат, квалификацияны, идэҕэ маастарыстыбаны быыстала суох сайыннарыыга бары усулуобуйаны тэрийэр аналлаах. Туох проблема үөскүүрүнэн көрөн, тиһигин быспакка дьайар механизмы олохтооһун уонна ону салгыы тупсарыы, дьону үлэнэн хаачыһыйыы государственнай политикатын биир тирэҕинэн буолуоҕа.

Көҥүл экономическай үлэҕэ предприятиелар бырааптара

Предприятиеларга экономическай көҥүлү биэрии бэйэ үлэһиттэрин, бас билээччи акционердар уонна государство интэриэһин көрөн рынок конъюнктуратыгар олоҕуран производство кээмэйин уонна структуратын, тоҕо бородууксуйа уонна ханнык сыананан атыылааларын быһаараллар, партнердары талан ылар кыаҕы биэрэр.

Программа олоххо киирдэр эрэ предприятие бас билээччитин уларытар бырааба ылар биитэр приватизация көмөтүнэн (ити сүнньүнэн кыра уонна орто предприятиеларга сыһыаннаах), биитэр акционернай обществоҕа кубулуйан туран (сүнньүнэн орто уонна бөдөҥ предприятиеларга сыһыаннаах). Ол аата предприятиелар коллективтара программа биллэриллиитэр эрэ сонно тута бэлэмнэнэр үлэни ыытан туран бу процеһы ыарыыта суох аһарыахтаахтар (оттон биһиги итинник быһаарыыны үөһэттэн түһэрэн соҕутар идэлээхпит). Киһилэр контракт түһэрэн үрдүк квалификациялаах үлэһиттэри булар туһунан боппуруоһу бэйэлэрэ быһаарыахтарын сөп.

Экономика бигэ турууктаах буолары хаачыһыйар туһуттан урукку олохсуйбут хаһаайыстыбаннай сибээстэһиини 1991 сыл от ыйыгар диэри оннунан хаалларары наадалаах.

Ол кэнниттэн предприятиелар номенклатураны, производство кээмэйин, наадыйааччылары, хаачыһыйааччылары бэйэлэрэ быһаараллар, дойду иһигэр бородууксуйаны көҥүл батарар кыаҕы ылаллар.

Предприятиелар салааларга дьаҕы монополия систематыттан тахсаллар уонна бэйэлэрин партнердарын кытта сытыары сибээстэһиини олохтууллар. Ону тэҥэ оптовай рынокка материальнай ресурсалары, ол иһигэр ситэриллибэккэ хаалбыт тутуулары атыылаһан ылар, ордук оборудованиены, материальнай саппааһы, атын даҕаны маллары көҥүллүк атыылыыр, бэйэтин сүрүн фондаларын арендаҕа биэрэр бырааба ылаллар. Ону тэҥэ тас экономическай үлэҕэ чопчу кыттыыны ылар быраап бэриллэр. Предприятиелар ис валютнай рынокка атыылаһар уонна атыылыыр кыахтаналлар.

Предприятиелар саҥа бырааба ылан, экономическай көҥүлү туһанан туран, программа киһилэргэ кытаанах хаачыһыйыыны олохтуурун учуоттуох тустаахтар. Ол иһигэр кредиккэ төлөбүрү үрдэтии, бюджеттан дотацияны бүтэһигэр сарбыйарга тиийэ, государственнай капитальнай уурууну тэстэ аҕыйатыы, государственнай соҕотуоскаты сарбыйыы, омук конкуренцията киирэллэр.

Республикалар экономиканы салайыыга бэйэни дьаһаныы инэрэтин бэйэлэрэ быһаараллар, государство бас билиитин сорох көрүҥнэрин дьаһаналлар. Государство бас билиитин салайыыга болномуочуйаны араартааһын маннык бүтэһик сыалы-соругу туруорунар: бу көннөрү ону союзтан ылан республикаларга биэрии буолбакка, бас билиини государство илиититтэн ылан батарыы уонна приватизация буолар. Бары республикалар илии баттаабыт дуогабардарыгар олоҕуран үп-мал үгүс көрүҥнэрэ уопсай союз бас билиитигэр хаалыах тустаахтар.

Экономическай интеграция наадалаах, ол эрээри унитаризмга уонна киин сир кыһарыйыытыгар буолбакка, хардарыта барыстаах, тэҥ быраактаах партнердуу буолууга, көҥүл өртүйэн кыттыыга олоҕуруох тустаах.

Экономическай союзка киирэн туран суверенай республикалар экономическай политика уопсай принциптарын түстүүрүнэн, биир рыноктан сайыннарыы туһунан, реформаны биир сүбэнэн ыытар туһунан дуогабар түһэрсэллэр. Союзу салайар органнар бары республикалар представителлэрин киллэрэн туран тэриллэллэр. Итинник органнары тэрийии номнуо программа саҕаланыытыгар бэлиэтэнэр. Союзнай салайар органнарга бэриллэр болномуочуйалары бары республикалары кытта сөбүлэһиннэриллэр уонна экономическай союз туһунан дуогабарга бигэргэтиллэр.

Экономическай союзка кыттыыны ылыы суверенай республикаларга барыстаах буолуох тустаах. Онон көҥүл өртүйэн киирии, көҥүл өртүйэн тахсыы көрүллүөх. Ону тэҥэ экономическай союз чилиэнэ союз бары кыттыылаахтарын кытта сүбэлэһэн баран бэйэтигэр тустаах эбээһинэстибэни ылынар. Киин ити эбээһинэстибэни толороруттан аккаастанар эрээри, союз сорох социальнай-экономическай программатыгар кыттыылаах (кэтээн көрөөччү) статуһун ылар, ити союз иһинэн киин быраабын намтатар.

правительствота социальнай мэктиэни хаачыһыйыы систематын олохтуур, республика бюджетын бэйэтэ аноотор. Норуот олоҕор дьиҥ-чахчы наадалаах программалары үбүлээһиҥҥэ эрэ союзка үп бэриллэр.

Дохуот элбииригэр уонна социальнай мэктиэлээһиҥҥэ граждааннар бырааптара

Дохуоту уонна нэһилиэнньэ олоҕун таһымын сүрүннээһин билиҥҥи государственнай системата үлэтигэр баар улахан итэҕэһинэн киһи быһаарыыта уонна иннигэһэ суоҕа буолар. Туһаны общественнай фондаларыттан бэриллэр үгүс төлөбүрдэр уонуһан сылларга улаайыйбатылар, муҥутуур намыһах хамнас таһыма хат көрүллүбэт. Өр сыл буола-буола хаттаан көрүү ыытыллар. Ол устатыгар ити бастакы аналын сүтэрэр. Ону таһынан нэһилиэнньэ улахан бөлөхтөрүн орутутугар дохуот намыһах таһымнааҕа наадыйыыны ситэ сайыннарбат. Бу эйгэҕэ үөскүүр омсолоох процестары быстах-остох дьаһаллары ылынан сабыта тутан иһэллэрэ, номнуо баар утарсыылары кыһаакайдыыллара, сымнаталлара. Ити курдук харгытааһын, олох уларыйыытыгар сөптөөх дьаһалы ылынар дьоҕуру сүтэрии—аныгы система биир сүрүн уратытынан буолар.

Рынок—түргэн система. Киниэ экономическай процестарга либеральнай системаны үөскэтэри аһан олох таһымыгар тахсар уларыйыылары сүрүннүүр механизмнары үөскэтэр. Онно харчы-дохуот индексациятын муҥутуур кыра потребительскай бюджет динамикатыгар олоҕуран дохуот таһымын тутан кэтиһиини быспакка хаттаан көрүү, дьадайыы оборчотугар ылларбыт дьоҥҥо социальнай көмөнү оҥоруу системата киллэриллиэхтээх сөп. Рынокка киирдэрбит эрэ дохуоппут аҕыйыа диэн саныыллар рынок экономикатын туттаачылар уонна утарсыыһааччылар. Программа хамнас үлэ бүтэһик түмүгүттэн тутулуктаах буолуутун чөлүгэр түһэриини, сыыйа-баайа хамнас үрдээһинин бэлиэтиир. Ити суолга үктэниэххэ, предприниматель уонна үлэһит активноһын үрдэтиэххэ, дохуот киирэтин элбэтиэххэ сөп.

Нэһилиэнньэттэн киирэр дохуот састаабыгар бас билииттэн киирэр дохуот улахан оруолу ылан иһэр буолуо: баҥка ууруу харчы, государственнай сыаналаах кумааҕы облигацияларын бырыһыана үрдүөҕэ, акциялартан дохуот киириэ.

Структураны уларыта туппакка эрэ экономика социальнай хайысхатын уларытыыны ситиһэр табыллыбат. Общество бары наадыйыытын ситэ толорор кыаҕа суох буолан, хайньык баҕарар. Бал, онноҕор үчүгэй турууктаах кининэммит, административнай - командалай экономическай система ону олоххо киллэрэр кыаҕа суох. Структураны уларыта тутуу элбэх сыраны, быстах бириэмэҕэ сиэртибэни эрэйэр. Ол эрэри ити рынок бурууна буолбата, хата, төттөрүтүн, рынок суоҕун түмүгэр тахсыбыт дьыала. Маннык структураны уларыта туппакка эрэ олох таһымын үрдэтиигэ ханнык эмэ биллэр-көстөр уларыйыыны ситиһэр кыаллыбат. Биллэн турар, үгүс производстволары сабыы, уларытан тутуу быстах кэмҥэ элбэх үлэһити үлэттэн босхолооһуну, хаттаан үөрэтиини эрэйэр. Ити курдук сыыйа-баайа дьону үлэнэн хаачыһыйыы саҥа, ордук кэдьүүстээх структурата үөскүүрэ, производство ыарахан уонна буортулаах учаастактара, илии үлэтэ сарбыйыллыа. Саҥа ордук кэдьүүстээх производствоҕа үлэлиир үрдүк квалификациялаах үлэһиттэр ордук элбэх хамнаһы ылыахтара.

Үлэнэн хаачыһыйыы сулууспатын үлэтин тупсаран тутуу, хайа эмэ бириичиинэнэн саҥа үлэ-

Экономическай суверенитекка республикалар бырааптара

Ити быраап суверенай государстволар экономическай союзтарын туһунан дуогабарга уонна ону эбэн биэрэр нэмкэ сөбүлэһиилэргэ олоҕурар. Ону тэҥэ республикалар икки ардыларынааҕы поставка, уопсай союз наадыйыытыгар поставка туһунан, киирии кэмэ хаһаайыстыбаннай сибээстэһиини хаачыһыйар механизмын туһунан сөбүлэһиилэрэ түһэрсэ көрүллэр.

Республикалар уонна киин сир икки ардыларыгар сыһыаннаһыыны олохтооһуҥҥа урукку уратыта диэн ким киэн даҕаны дьаһайбат. Программа бүүс-бүтүннүү суверенитет туһунан республикалар ылыммыт декларацияларыгар убаасталыыгар олоҕурар. Тэтэ даҕаны сөптөөх буолбутун иһин киин сир уонна ыйыы-кэрдии кэмэ туһунан экономическай реформаны ыытар табыллыбат. Олохторугар сыһыаннаах тыын суолталаах боппуруостары быһаарыыга киинилэри кытынарбакка эрэ киин сиргэ быһаарылларын кытта аны норуоттар эйэлэһиэхтэрин баҕарбаттар.

Программа национальнай өй-санаа балысханнык сайдан иһэрин учуоттуур, онон уларыта тутууну тэрийии ыытарга республикатааҕы правительстволарга уонна былаас олохтоох органнарыгар сүрүн оруол бэриллэр. Былаас дьоҥҥо чугаһыах тустаах.

Экономическай суверенитекка бэриллэр бырааба туһанан, норуоттар бэйэлэрин республикаларын национальнай баайдарын бэйэлэрэ дьаһанар, ресурсалары туһата суох эрэскуоттууру тохтотор, айылҕа баайын, сиртэн хостонор сир баайын кэнэҕэски көлүөнэлэргэ хаалларар кыаҕы ылаллар. Аны республикатааҕы правительстволар бэйэлэрин территорияларын сайыннарыыга эппиэтинэһи сүгэллэр, онон экономиканы салайыыга сыһыаннаах болномуочуйа баһыйар өртүн бэйэҕэ ылаллар.

Сүрүн нолуок таһыма, приватизация көрүҥэ уонна ньымата республикаҕа быһаарыллыа, табаар баһыйар өртүн сыанатын сүрүннээһин. Хас биирдии республика сир уонна дьиэ-уот реформатыгар суолу бэйэтэ тобулуо, республика

Киин сир экономическай бырааптара

Ити суверенай республикалар биэрэр бырааптарыттан турар. Бэриллибит быраап иһинэн киин сир уопсай союз үбүн-малын, фондаларын, уопсай союз суолталаах экономическай программаларын салайыыга бэйэтин болномуочуйатын туһанар, ону тэҥэ реформаны тэрийэн ыытыыны кэсэ кыалларынан дьүөрэлиир.

Общество бырааба

Биһиги обществобут хаһан эрэ кэлин буолбакка, номнуо бүгүн ордук үчүгэйдик олорор бырааптаах. Рынок экономикатыгар киириигэ сыһыаннаах бу программа ол быраабы ордук толору туһанарга туһаайыллар.

С. ШАТАЛИН, Н. ПЕТРАКОВ, Г. ЯВЛИНСКАЙ, С. АЛЕКСАШЕНКО, А. ВАВИЛОВ, Л. ГРИГОРЬЕВ, М. ЗАДОРНОВ, В. МАРТЫНОВ, Э. МАЦИЦ, А. МИХАЙЛОВ, Б. ФЕДОРОВ, П. ЯРЫГИНА, Е. ЯСИН.

(Программа «Известия» хаһыат 1990 с. балаҕан ыйын 5 күнүнээҕи нүөмэриттэн бэчээттэнэн).

РЕДАКЦИЯТТАН: академик С. С. Шаталин программатын сүрүн идеяларын быһаарыыны ааҕааччыларбыт рынок туһунан чуолкай өйдөбүллэргэ наадыйыыларын учуоттаан бэчээттиибит. Биллэрин курдук, ССРС Верховнай Совета рыночнай экономикаҕа киирии биир да варианын бүтэһиктээҕинэн ааҕыллыа суохтааҕын бэлиэтээбитэ итиэннэ чопчу программа бүтэһиктээҕин Президент салалтатынан бары бырайыактарга олоҕуран оҥоһуллуохтааҕын диэн быһаарбыта.

Эһигини хайдах хааччыйалларый?

КЫАЙТАРБАТАХ ӨРӨМҮӨН

Саас, ыам ыйын 25 күнүгэр. Чурапчы салааньатыгар Балыыһа Алааһыгар баар икки мэндиэмэннээх дьиэ капитальнай өрөмүөнүгэр барар буолан, онно олорор дьон үргэм-тарҕам көһүтэллэбиттэрэ. Атастаһык дьиэ суох буолан, бэрт эрэй этэ. Сорохтор аймахтарыгар, сорохтор билэр ыалларыгар кыбыллыбыттара, сорохтор дьиэ куортамнаспыттара. Дьиэлэрин түргэнник өрөмүөннэтэр баҕаттан тиэтэл бөҕөнөн көспүттэрэ. Онтукайдара ханна баарый, алтыанны ортолоото. Хата, кинилэр дьоллорутар дьогдьоот күһүн буолан санаалара арыый бөҕөх. Арай, эппиттэрин курдук, балаҕан ыйын 20 күнүттэн кыстык хаар ыбылы түспүт буоллун.,, Ол эрээри син биир Сахабыт сирин тыынныта ханна барыай, хаар кыыдамныыр, күнтэн-күн тымныйан иһэр. Ити ахсын дьиэтэ суох дьон ыгылыйаллар, сыллас дьиэлэригэр олоруохтарын, оннуларын булуохтарын төһөлөөх баҕараллара буолуой? Маны олорор ыаллар кэпсииллэрин истэн баран, кини санаата түһэр.

Е. И. Попова: «Балаҕан ыйыгар дьиэҕит өрөмүөнэ бүтэр диэбиттэрэ. Онтукабыт ханна баарый? Ыалга олоробут. Ааспыт нэдиэлэҕэ ыалым дьиэлэрин өрөмүөннээбиттэрэ, кырааскалаабыттара. Ити нэдиэлэ устата үлэм да үлэ буолбата. Ханна хопо бараарбын толкуйдуу сырыттым. Күн-дьыл ыраатта. Хаһан өрөмүөн бүтэн, дьиэ кырааскалыырбыт баар ээ, оннуу бүтүн булабыт. Улахан түннүгүм биир араамата суох. Салайааччыларга этэн көрбүтүм да, ким да кыһаммат».

М. П. Оконешникова: «Малбыт, миэбэллэрбит таһырдьа таах тураллар. Улахан тымныылар түстэхтэринэ, туһаларыттан тахсыахтара биллэр. Улахан эрэйи көрүстүбүт. Сватар, икки мэндиэмэҥ квартираларын муостатын барытын уларыппатахтар, биир да ылсар ван суох. Штукатуркабыт хаһан куурар. Бу дьиэҕэ аҕардас дьон, кырдьаҕастар олоробут. Наһаа синктээх, киһи ыарыйах буолар дьиэтэ».

Эдэр специалистар: «Квартирабыт капитальнай өрөмүөнүгэр барбытын кэннэ дьиэ куортамнаһан олоробут. Куортаммытын тэриллэбит төлүүр. Өрөмүөммүт уһуур буолла быһыыдаах. Үп ортугэн тэриллэбитнгэр да ночоот».

Өрөмүөн хайдах бара турарын көрө Балыыһа Алааһыгар тиийэбит. Икки подъезка «Чульман» кооператив икки атыпатын бириэгээдэлэрэ үлэлии сылдьаллар. Биир өртүгэр—Валентин Васильевич Молтушкин бириэгэдьиирдээх биэс киһилээх бириэгээдэ, атын өртүгэр — Леопольд Леопольдович Кельбах бириэгадьиирдээх түөрт киһилээх бириэгээдэ. Кинилэр оһохторун оҥорбуттар, билигин штукатуркалыы сылдьаллар.

— Матырыйаал ылыыга үчүгэйдик хааччыйбаттар, Билигин дьраантабыт суох. Сарсын аҕалыах буолбуттара, хайыыллар? Биир квартираны штукатуркалаан бүтэрдибит. Хаһаайыннар түннүктэрин оҥостоллоро, оһохторун оттоллоро буоллар, билигин үлэбит түргэтиэх этэ. Түннүк аһаҕас турдаҕына, салгын оҕусуһуутугар штукатурка суулан түһүө, куурүө суоҕа. Арыгы атыылааннар эрэ эдэр ыччаттар сүгүн үлэлэппэттэр. Үлэһиттэрбит таһырдьаттан растворда рын да таһа тахсаллара кыттаааах. Кэлэ-бара охсуолаан аһаллар. Маныа салалта туох эмэ дьаһалы ылара, кинилэ өртүгэр дьыһуурустубалыыллара буоллар. Матырыйаалынан хааччыйдахтарына, бу ый бүтэһигэр өрөмүөнү бүтэриэхпит, — диир Леопольд Леопольдович.

Өрөмүөн үлэтин чуоллайын билсээри дьиэ-уот уонна коммунальнай хаһаайыстыба производственнай холбоһугун начальнига Петр Михайлович Макаровы көрсөн кэпсэттим.

— Гаврил Романович Пестерев салайааччылаах 12 киһилээх бириэгээдэ икки ый устата акылаатын, муостатын, хоруобуйатын шиферин, ааннарын уларыттыта, быстахостох үлэлэрин толортообута, эркиннэрин көннөрбүттэрэ. Ити кэнниттэн, оһохчут булбаккабыт, үлэбит уһуннук тохтообута. Баһаарынайлар кэспордаах эрэ оһохчуту үлэҕэ көҥүллүүбүт диэбиттэрэ. Оттон Л. Л. Кельбаҕы булбуппут. Кини бириэгээдэлэрэ атырдьах ыйыттан үлэлэрин саҕалаабыттара. Штукатуркаҕа дуогабарбытын саҥа түһэристибит. Үлэ тэтимин түргэтэтэр сыалтан үрдүк сухой штукатуркананан бүрүйүөхпүт. Тутар-өрөмүөннүүр учаастактан 60 устууканы булбупут. Ити биир эрэ подъезка тиийэр. Сельсовет исполкомугар депутаттартан биэс киһилээх П. Н. Мешкин салайааччылаах айыл комиссия тэрийиннэ. Кинилэр матырыйаал булуутунан, бэрээдэги көрүүнэн дьырыктаныахтара. Бу ый бүтэһигэр штукатуркалааһыны бүтүөхтээх. Аны электропроводдут тиийибэт. Барыта 2 км усталаах электропровод наада. Билиги 500 метрэ эрэ буллубут. Куораттан көрдөһө сылдьабыт, — диир Петр Михайлович.

Иннинэ өртүгэр маннык хартыына хатыламматын наадатыгар туту оҥоруохха сөбүн ыйыталастым.

— Хайаан да 12 квартиралаах атастаһык дьиэ наада эбит. Уонна биир үлэлээбит бириэгээдэ өрөмүөн үлэтин бүтэһигэр тиэрдиэхтээх. Бэйэбит испититтэн штукатуркалыыр, оһох оҥорор дьону үөрэттэриэхтэхпит, штукатуркалыыр, оһох тутар дьонтон бириэгээдэлэри тэрийиэхпитин наада,—диир кини.

Ити курдук Балыыһа Алааһын икки мэндиэмэннээх дьиэтигэр капитальнай өрөмүөн уһааннэнээн, черепаха хаамыытынан баран иһэр. Олохтоохтор улахан кыһалҕаны көрүстүлэр.

Л. ОЛЕСОВА.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Тапталлаах ийэбитин педагогическай үлэ ветеранын НОЕВА Екатерина Николаевнаны 60 сааһа туолбутунан ис сүрэхтэн үөрэн-көтөн эҕэрдэлиибит. Баҕарабыт күн сиригэр уһуннук олорон биһигини кытта олох дьолун, үөрүүтүн тэҥҥэ үллэстэргэр.

Кэргэнэ, оҕолоро.

Мурманскай. Мурманскайга буолан ааспыт Славянскай сурук-бичик күннэригэр кинин событиенан болгарскай сырдатааччыларга Кирилгэ уонна Мефодийга пааматыныгы аһыы (снимокка) үөрүүтэ-көтүүтэ буолбута.

Мурманскайга болгардар бэлэхтээбит бу пааматынныктара норуоттар сүүһүнэн сыллаах культурнай, экономическай сибээстэрин символынан буолар.

(ССТА фотохрониката).

МАХТАНАБЫТ

Биһиги кыыспыт уонна ийэбит С. П. Матвеева, уөһүгэр таас үөскээн, ыарахан туруктаахтык ыалдьан сыттаҕына терапевт-врач Григорий Эдуардович Кузьмин кэлэн көрөн-истэн, сүбэлээн хирургическай отделениеҕа киллэрбитэ. Манна киһи туһугар кыһамньылаах, бэйэтин идэтин чахчы баһылаабыт Бекен Толегенович Нурсапаров уустук операцияны оҥорон күндү киһибитигэр күн сирин иккиһин көрдөрөн, үтүөрдэн, дьиэтигэр, оҕолоругар тэҥүннэрдэ.

Оҕобут, ийэбит олоҕун быыһаабыт үтүөкэн дьонноргo: Григорий Эдуардовичка, Бекен Толегеновичка уонна операцияны оҥоруугар кининэ көмөлөспүт анестезиолог Александр Иннокентьевич Коркинга, хирург-врач Надежда Николаевна Кузьминаҕа, медсестра Любовь Лукинична Дьяконоваҕа, хирургическай отделение бары медсестраларыгар муҥура суох махтанабыт, үлэлэригэр-хамнастарыгар өссө үрдүк ситиһиилэри, олохторугар дьолу-соргуну баҕарабыт.

Сенькиннар, Матвеевтар.

Таатта, Чурапчы.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Сүөһү уулууругар уу сүөдүүрэн **Куохара үрэхтэн муус ылыы уонна водовоз автомашинанан уу өбөрторуу булгуччулаахтык бобуллар.** Маны кэспиттэр 50 солк. ыстараптаналлар.

Сельсовет исполкома.

Райпотребсоюз Өтөхтөөх котельнайыгар кочегарга наадыйар. Хамнаһа ыйга 400—450 солк. Үлэлиэн баҕалаахтар 21-832, 21-565 телефоннартан билсиэххитин сөп.

Бырабылыанньа.

Уолбут, убайбыт, бырааппыт, аймахпыт

СИВЦЕВ Константин Михайлович

эдэр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүн табаарыстарыгар, билэр дьонугар дириҥ кутурҕаныын иһитиннэрэбит.

Төрөппүттэрэ, убайдара, эдьиийдэрэ, аймахтара.

«Мүгүдэй» сылгы заводун салалтата сылгы сыаҕын тренерэ

СИВЦЕВ Константин Михайлович

өлбүтүнэн төрөппүттэригэр, аймахтарыгар, табаарыстарыгар дириҥ кутурҕаныын тиэрдэр.

Хас биирдии сурукка— болҕомтолоохтук

Редакция почтатын ырытыы

Общественнай корреспонденнарбытыттан, ааҕааччыларбытыттан сыл тоҕус ыйыгар 760-ча сурук киирдэ. Ити ааспыт сыл туһааннаах кэмин кытта тэҥнээтэххэ аҕыйах. Инникитин төһө сурук киириэҕин сабаҕалыыр уустук.

Билигин хаһыат суруйууларыгар тэрилтэлэр, совхоостар, ону ааһан оройуон даҕаны салайааччылара суолтаны биэрбэт буоллулар. Онон дьон суруйбуттара даҕаны, суруйбатахтара даҕаны син биир курдук. Биһиги хаһыаппытыгар бүтэйдииһин, сири туһаран оҥоруу, олохтоох уулары хаһааныы, хаһаайыстыбаһын механизмнарын курдук кэскиллээх боппуруостарга үгүс сурук киирэн бэчээттэннэ.

Холобур, Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ **Д. П. Лазарев** олохтоох уулары хаһааныы, оройуон киинин аһыыр уонна туттар ууннан хааччыйыы туһунан бэрт элбэхтик саҥатын этэ. Онуоха ОАПХ совета (председатель С. И. Яковлев), оройуон атын да үрдүкү салайар органнара дьигис гыммытылар, кини этиилэрин үөрэтэн да көрө сорунматылар, үлэны хайдах тэрийэр туһунан дьон саҥатын да билсибэтилэр. Ыһата, нэһилиэнньэ интэриэһин таарыйар улахан кэскиллээх боппуруоска эппитэ аахайымтыата суох сыһыаннастылар.

Хаһыат биир актыыннай общественнай корреспондена **И. Д. Егоров** Амма уутун Тааттаҕа ыраахтарыы, олохтоох уулары хаһааныы, ыччаты кытт, кадр, үлэ дисциплинатын бөҕөргөтүү, суолу оҥоруу боппуруостарыгар кэккэ этиилэри киллэрэн суруйталаабыт ыстатыйалара эмиэ болҕомто тас өртүгэр хааллылар.

Педагогическай үлэ ветерана **Н. С. Соловьев** кэскиллээх боппуруостарга хаһыат нөҥүө саҥатын бэрт элбэхтик этэ. Кини этиилэрэ эмиэ тыаһа-уһа суох таах хааллылар. Туһааннаах Субуруускай аатынан совхоз салалтата (директор А. В. Ефремов) бэйэтигэр сыһыаннаахха дьаһаллары ыла да сорунмата.

Хаһыат үлэҕэ-хамнаска баар итэҕэстэри, көтүтүүлэри ыйан суруйууларыгар сорох салайааччылар кыһаммат, хайдах эрэ буолуохтааҕын курдук саныыр чахчылара таһаараллар. Холобур, Хайахсыттан **Н. К. Осипов** Дириҥ сельпотун бырабылыанньата сүөһү этин тэр автомашинаны бэрэргэ дуогабардаһыах буолан баран, эргиэбиттин туһунан сиэрдээхтик суруйбута. Онуоха райпотребсоюз салалтата кими даҕаны астыммат, үрдүнэн эппиэтэ киллэрбитэ, сельпо салалтатын араҥаччылаан, Н. К. Осипов бэйэтэ дуогабардаһарын хойутаппытын курдук эппиэттээбитэ. Дьиҥнээн, Дириҥ сельпотун салалтата сыла түҥнэрдинэ эрэ дуогабар түһэрсиэхтээҕин саҥа дьыл үүнэ да илигинэ атын киһини кытта дуогабардаһа охсубут. Аны дуогабардаһыахтаах Николай Константинович Осиповы «разнарядда кэлэ илик» диэн бутуйбуттара чахчы. Ууттан кураанах тахсыы диэн итинниги этэн эрдэхтэрэ.

Редакцияҕа киирбит бары суруктары бэчээттиир кыаллыбата биллэр. Ол иһин маннык ырытыыларга кылгатан биэрэр үгэс эмиэ баар.

«Нуотара учаастатар бастакы тутуулары Тольятти куораттан сылдьар Анатолий Калачев бириэгээдэтэ саҕалаабыта, —диир бэйэтин суругар **Е. С. Федосеев**. — Кинилэр бастаан Нуотараҕа үлэтэнидэригэр 4 дьиэ баара. Ол урукку Н. Д. Субуруускай туттарбыт уонна кэлин Эрилик Эристиин аатынан совхоз оҥорторбут икки квартиралаах дьиэтин көрдөөн этилэр. Олорго олорон Калачевтаах үлэлэрин саҕалаабыттара. Ону Н. Г. Михайлов үүрталаан кэбиһэн баран, Олег Борисович Неумолотовтааҕы аҕалбыта. Онон кинилэр бастакы тутуулары сиэрэн-хоторон, киэргэтэн государственнай комиссияҕа туттарбыт эрэ дьон. Ону Неумолотовтаах бастакы тутуулары ыыппыттарын курдук көрдөрүү дьиэлээх баар чахчыга сөп түбэспэт. Калачевтаах пилорамалы үлэлиир гына тангэн олорпуттара, икки арболитовай дьиэни туппуттара, биир онуук дьиэ аһылаатын түһэрбиттэрэ. Ону быйыл саас ситэрэн бокуой биэрбэккэ, Н. Г. Михайлов былааһынан туһанан, кыйдаталаабыта. Онтон кэлин Калачевтаах Чакыр арендалай предприятиетыгар 150 ньирэй киирэр телятниктын туттулар».

Оройуон киинигэр үс оҕо ийэтэ **Матвеева** (аатын, аҕатын аатын суруйбатах) лимит эт уһуо кэмигэ атыыламматын, онон иккилии-үстүү ый эти аһсайбаттарын, райпотребсоюз салайааччыларыттан ыйыталаһа сылдьыбытын «лимиппит бүттэ, төрдүс кварталга атыыланыан сөп» диэбиттэрин туһунан суруйар.

Бастыттан сэрии, үлэ ветерана, бастакы групалаах инбэлиит **В. С. Лыткин** саха отоһуттарын, кинилэргэ кэлин үлэлиир үсүлүобуйа тэрилибитин туһунан бэрт итэҕэтиилээхтик суруйар. Кини салгыы оройуоннааҕы эмп холбоһугун салалтата, үөһэттэн дьаһал кэлэрин күүппэккэ, народнай отоһуттар оройуоннааҕы филиалларын тэрийэригэр, дьоҥну-сэргэҕэ ытыктанар, авторитеттаах, билиилээх-көрүүлээх эмчиттэри, кинини эмтиһиниэнэ дьоҕурдаах врачтары түмэ тардарга этэр.

Сылаатан сэрии, педагогическай үлэ ветерана **И. К. Макаров** архив докумуоннарын хасыһан нэһилиэккэ бастакы оскуоланы торуттээбит Аврам Яковлевич Васильев аҕабыт туһунан суруйар. Кини Таатта Дьохсоҕонугар саха иҥэттэн, нуучча аҕаттан үөскээбит киһи эбит, бэйэтэ саха дьоно суруйар, аҕар буолуохтарын ваһаа баҕарара үһү. Сурук автора А. Я. Васильев аҕабыт кэргэниттэн, оҕолоруттан туһунан балачча кэпсиир сырдатар.

Редакция сурукка отдела.

Редактор з. т. И. С. ОКОЕМОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 нэ. ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-885.

«САҤА ОЛОХ» — орган Чурапчинского райкома компартии РСФСР и районного Совета народных депутатов.
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж—4300.

ЗАКАЗ № 122.

Чурапчинская районная типография Госкомпечати Якутской-Саха ССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 нэ.